

A júliusi és szeptemberi felvételi vizsgák eredményeként 18 ifjú, 12 erdélyi és 3 királyhágómelléki református, 1 evangélikus és 2 unitárius kezdheti el tanulmányait az első évfolyamon; 14 férfi és 4 női hallgató gazdagítja az intézet közösségét. Az elsőévesek évfolyamfelelős oktatója Tasnádi István, az egyháztörténeti tanszék tanársegédje lett.

Az intézmény teljes hallgatói létszáma jelenleg 105 fő, amelyből 80 hallgató alapképzésen, 25 hallgató pedig magiszteri képzésen folytatja tanulmányait. A fenntartó egyházak szerint a megoszlás a következő: Erdélyi Református Egyházkerület (EREK): 52 hallgató; Királyhágómelléki Református Egyházkerület (KREK): 33 hallgató; Magyar Unitárius Egyház (MUE): 14 hallgató; Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház (RELE): 6 hallgató. Ez a létszám 1990 óta a legalacsonyabb, ami a demográfiai változások és az erdélyi magyar felsőoktatást érintő általános tendenciák következménye.

A tanévnyitó ünnepélyen ez a 18 új hallgató tett ünnepélyes fogadalmat az intézet rendtartása iránti elköteleződéséről és a lelkeszi szolgálatra való lelkiismeretes készüléséről.

A rektori kiemelte, hogy a 2025–2026-os akadémiai év intenzívnek ígérkezik adminisztratív szempontból. Leadásra került a doktori iskola akkreditációjához szükséges dokumentáció, s várhatóan a tavasz folyamán kerül sor a külső értékelésre. Az intézetnek 2026 márciusáig kell előkészítenie az intézményi ötéves újraellenőrzéshez és az alapképzés újraakkreditálásához szükséges iratcsomókat is.

Az intézmény nevében Kovács Sándor rektor köszönetét fejezte ki a fenntartó egyházaknak a folyamatos támogatásért, valamint Magyarország kormányának, hogy a lelkészképzőt stratégiailag fontos nemzeti intézménynek tekinti és támogatja.

Balogh Csaba

Tanévnyitó rektori beszéd 2025. szeptember

Főtitiszteletű Püspök Úr, Főgondnok Urak és Tanácsos Úr,
Konzul Úr, Rektorhelyettes Úr és Dékánhelyettes Asszony,
tisztelt akadémiai közösség!

Emberi természetünk része, hogy szeretjük a sikert, a csillogást, s hízelegünkünknek, ha környezetünk elismeréssel szól munkánkról és megvalósításainkról. A tanévnyitó előadás is részben erről fog szólni, előljáróban azonban elmondom, hogy miután elég sokat dolgoztam az előadás szövegén, végül úgy döntöttem: lépést tartok a korrallal. Ezért tegnap megkérdeztem a mesterséges intelligenciát, hogy

milyennek tartja az elkészült tanévnyitó beszédet. A következő sommás választ kaptam: „A beszéd alapvetően jó szándékú, de szerkezetében és hangsúlyaiban alkalmatlan egy tanévnyitó ünnepségre.”

Hiúságom romjain megállva nem tehetek mást, mint hogy felolvasom azt az alapvetően jó szándékú, de tanévnyitóra alkalmatlan beszédet, amelyet a 140 esztendővel ezelőtt született Bors Mihály unitárius alapítványtevő életútjára építettem.

* * *

A csikszentkirályi Bors család római katolikus eredetű. Bors Mihály (1886–1937) apja kétszer kötött házasságot. Mihály és testvérei a második házasságból születtek. Gyermekek és ifjúkora nem volt felhőtlen, életét a feldolgozatlan transzgenerációs családi traumák szőtték át. Nővére szellemileg sérült volt, állandó gondozásra szorult. Bátyja, a szépreményű és ünnepelt jogász, öngyilkos lett: szíven lőtte magát.

Bors Mihály a kolozsvári unitárius kollégiumban tanult, majd 1902 őszén beiratkozott a Kolozsmonostori Gazdasági Tanintézetbe. Tanulmányai befejezése után átvette apja birtokait, és gazdálkodni kezdett.

Élettörténete Jókai Mór regényeibe is beillene: magyar „nábob” alkat, erdélyi kiadásban. A szélsőségek embere, akit elítéltek dzsentrí életstílusa miatt, de bőkezű adományaiért az egekig magasztaltak. Ma már kevesen tudják, hogy az Erdélyi Kárpát-Egyesület az általa adományozott telken építtette a Tordai-hasadék bejáratánál a ma is álló turista menedékházat.

Bors Mihály üzletemberként sikeres volt. Nevéhez fűződik egyebek mellett a tordai cementgyár alapítása, a várfalvi villamosművek megépítése, illetve a szindi és mezőcsányi mintagazdaság létrehozása. A korabeli sajtó százezer lej fölét becsülte havi bevételeit. Ez a jó módon élő üzletember végrendeletében az unitárius egyházat tette egyetlen örökösévé. Ingó és ingatlan vagyona mai értékben mintegy egymillió dollárt ért. Szándéka az volt, hogy vagyonának jövedelméből „erős és egészséges gondolkodású”, öntudatos unitárius nemzedéket neveljenek üzleti és kereskedelmi pályákra.

1937 januárjában rettenetes hír járta be az erdélyi sajtót: Bors Mihály vadászfegyverével lőtte főbe magát szindi otthonában. Az öngyilkosság okait sokan és sokat találgatták. Díszes ravatalánál hét beszéd hangzott el a szindi unitárius templomban. Ezek közül az Erdélyi Kárpát-Egyesült nevében felszólaló Tavaszy Sándor teológiai tanár búcsúztatóját emelem ki, mert úgy gondolom, hogy ő jellemezte a legtalálóbban az elhunytat. Beszédében azt hangsúlyozta, hogy akik igazán ismerték Bors Mihályt, azok a külső látható emberen túl az ő belső emberét is ismerték, azt, aki tele volt tiszta indulattal és nemes szívjósággal, de tragikus ellentmondásokkal is.

„*Bors Mihályt* úgy ismertük meg, mint aki *álomlátó, alkotó lélek* volt. Mintagazdaságai, faiskolái, rózsakertjei, kőbányái azt bizonyítják, hogy tudott számolni az élet valós erőivel, de azt is, hogy mindig szeretett messzebb nézni, szeretett az alkotások terén álmokat látni. [...]

Elmondhatjuk, hogy élete folytonos menekülés volt. Menekült minden emberi nagyképűség elől, s ezért telt el, csupa önvédelemből, nyakassággal és makacssággal. Menekült minden hazugság elől s ezért telt meg lelke bizalmatlansággal. Menekült a csupa külsőségekbe merült élet elől s mert nem tudta a belső erőit kibontakoztatni, ezért mulatozó kedvébe temette el lelke kínzó fájdalmait. És menekült a nagy magányosságtól, hogy felejtse keménységét, bizalmatlanságát és búbanatát.”*

Tavaszy Sándor szavai mögött egy örökösen vívódó és a valóságtól menekülő ember lelki alkata rajzolódik ki. Bors Mihály mindig belemenekült valamibe a családi traumák és személyes gyengeségei elől. Csak találgathatjuk, hogy a tehetséges vállalkozó miért nem volt elég erős, miért nem tudta feldolgozni családi traumáit, s miért menekült a pénzes és dzsentrí életvitelbe. Egy tál lencséért eladta vagyona legértékesebb részét, a tordai cementgyárnak nyersanyagot szállító bányáit. Részvényeit a belga illetőségű Solvay Művek vásárolta fel havi százezer lej életjáradékért. Öngyilkosságával ez természetesen megszűnt. Az ipari vállalkozások mellett jelentős mezőgazdasági birtokok is a tulajdonában voltak, de a megmaradt vagyon csak hosszú pereskedés után, jelentősen megcsappanva került az egyház birtokába, s így nem tölthette be eredeti rendeltetési célját, a tehetséges unitárius ifjak gazdasági és kereskedelmi való pályára nevelését.

A második bécsi döntés után a teljes vagyon Dél-Erdélyben, azaz Romániában maradt. Az egyház házi kezelésben próbált gazdálkodni, de minden próbálkozása kudarcot vallott. Végül az államosítástól való félelem miatt a helybéli román bérlőknek adták el rendre a birtokokat. Az egyházvezetők félelme nem volt alaptalan: ami földterület az egyház birtokában maradt, azt államosították. A szindi udvarházból termelőszövetkezeti iroda lett, a gyümölcsös, a faiskola és a gazdasági épületek a kollektív birtokába, a bányák pedig a tordai cementgyár tulajdonába kerültek, és hasonló sorsra jutottak a még meglévő ipari létesítmények, a várfalvi villamosművek és a gipszgyár is.

Az 1970-es évekre Bors Mihály emléke feledésbe merült, sírját benőtte a gaz. Erdő János, az Unitárius Teológiai Akadémia, majd intézetünk tanárának, 1994-től pedig az unitárius egyház püspökének érdeme, hogy 1986-ban, születésének

* Tavaszy Sándor: Bors Mihály: In: Tulogdy János: *Transzilvánia. Honismertető folyóirat. A Transzilvániai Kárpát-Egyesület Értesítője*, XXXIV (1937/1–2), 2–3.

100. évfordulóján egy egyszerű síremlékét állíttattak e tragikusan elhunyt alapítványtevő emlékére.

Bors Mihály élete és öröksége egyszerre tanmese és intő jel. Életútjából egy összetett személyiség rajzolódik ki: egyszerre volt „álomlátó, alkotó lélek”, önzetlen alapítványtevő és vagyonát felelőtlenül eltékozló dzsentrí.

Tavaszy Sándor jó lélekismerő volt, hiszen Bors Mihály látványos gesztusai mögött észrevette a mélyen sérült embert. A turista menedékház építtetése, a mintagazdaságok, faiskolák, rózsakertek és a mészkőbányák azt bizonyítják, hogy számolt az élet valós erőivel. Ugyanakkor életstílusa és válópere az ellenkező irányba mutatnak: nem a valós élettel számolt, hanem menekült. Ez a menekülés pedig nem egyszerű könnyelműség és felelősségelhárítás volt, hanem kétségbeesett gesztus. Menekült elhibázott élete elől. Végrendeletével próbálta jóvátenni azt, amit elrontott. Nem volt elég ereje és akarata belső emberét kibontakoztatni, életét megváltoztatni. Nemeslelkű végrendelete szép erkölcsi gesztus volt, de nem érhetette el célját a politikai és gazdasági kontextus miatt.

A múlt tapasztalataiból okulva azt szeretném, hogy intézetünk olyan lelki közösséggé legyen, ahol a látványos sikerek mögött észrevesszük a megértésre és szeretetre szomjazó embereket. Azt szeretném, hogy a számokban értékelhető akadémiai teljesítmény mellett a statisztikákban ki nem mutatható emberiségesség jellemezze mindannyiunkat. Azt szeretném, hogy tudjunk kilépni szerepeink és álarcaink mögül. Azt szeretném, hogy hallgatóink megérezzék: értünk vagyunk, hogy nem a QR-kódok, nem a Neptun tanulmányi rendszer és nem a tanulmányi szerződés a legfontosabb, hanem az, hogy őszintén szembenézzünk önmagunkkal. Azt szeretném, hogy hibáink és tökéletlenségünk ellenére teljes erőnkkel, elménkkel és akaratunkkal készüljünk a lelkeszi hivatásra és szolgálatra.

* * *

Tisztelt Akadémiai Közösség!

A 2025–2026-os tanév küszöbén megállva hálaadással tekintünk vissza az elmúlt időszakra, és reménységgel fordulunk a jövő felé, hiszen a júliusi és szeptemberi felvételi vizsgák során tizennyolc fiatal nyert felvételt az első évfolyamra. Örömmel jelenthetem, hogy új hallgatóink között tizenkét erdélyi és három királyhágómelléki református, egy evangélikus és két unitárius ifjú nyert felvételt közösségünkbe. Tehát tizennégy férfi és négy női hallgató gazdagítja elsőéves évfolyamunkat.

Teljes hallgatói létszámunk alapképzésen nyolcvan, magiszterképzésen huszonöt, összesen százöt fő. Fenntartó egyházaink szerinti megoszlásban az EREK ötvenkettő, a KREK harminchárom, a MUE tizennégy, míg a RELE hat hallgatót ad közösségünknek. 1990 óta ez a legkisebb hallgatói létszám intézetünkben. Az

aggasztó demográfia adatok és a létszámcsökkenés nemcsak intézetünket, hanem más teológiai képzéseket és az erdélyi magyar felsőoktatást is érintik napjainkban. Ezért különösen értékesek vagytok, ti, akik igent mondtatok erre a hívásra.

Tanári karunk

Örömmel köszöntjük körünkben Benkő Timea tanárnőt. Hálával fogadjuk visszatérését, és imádságainkban kísérjük, hogy az Úr adjon neki erőt és egészséget szolgálatának folytatásához.

Adminisztratív okok folytán az újszövetségi tanszékre kiírt versenyvizsgát nem tudtuk megtartani júliusban, azonban reményeink szerint hamarosan sor kerül rá. Addig is köszöntjük Éles Éva tanárnőt, aki az oktatás mellett a bentlakásfelelősi teendőket is magára vállalta. Bölcsességet, jóságot és az ifjúság neveléséhez szükséges mértéktartó szigorúságot kérünk számára a mindenható Istentől.

Kolumbán Vilmos püspök úr kérésére mandátuma idejére felfüggesztettük professzori állását, ugyanakkor mindkét félévben óraadói minőségben szolgálni fogja közösségünket. Ezúton is köszönjük munkáját.

A református egyházi kánonok értelmében püspök úr Tasnádi István személyében nevezte meg ideiglenes helyettesét, akit asszisztensi minőségben alkalmaztunk. Kérem a tiszteletes ifjúságot, hogy fogadják bizalommal és szeretettel új tanárunkat, aki az egyetemes egyháztörténetet és a magyar irodalmat fogja tanítani. Isten hozott, István!

Hálások vagyunk társult oktatóinknak, valamint óraadóinknak, akik munkájukkal támogatják nevelői és oktatói hivatásunkat, és ugyanilyen elismeréssel gondolunk az irodai és kisegítő személyzetre, akik nélkül intézetünk nem működhethetne.

Az akadémiai év feladatai

Az előttünk álló tanév munka- és tanrendjét intézetünk honlapján lehet megtekinteni. Ennek alapos tanulmányozását minden kollégám és a tiszteletes ifjúság figyelmébe ajánlom.

Minden rektori jelentésben elhangzik, hogy a következő tanévben számítunk a minőség-ellenőrző bizottság látogatására. Ez nem fenyegetés, hanem tény. Örömmel jelentem, hogy a doktori iskola akkreditációjához szükséges dokumentációt benyújtottuk. A dokumentáció összeállításáért, az áldozatos és precíz munkáért e helyről is illesse köszönet Balogh Csaba rektorhelyettes urat.

Az akkreditációs feladatok ezzel nem érnek véget. 2026. március 31-ig el kell készítenünk és be kell nyújtanunk az intézeti akkreditációhoz szükséges dokumentációt. Köszönöm előre is minden kollégának, hogy az ezzel járó feladatokat szükséges komolysággal kezelik, és hogy számíthatunk közreműködésükre. Az intézményi akkreditáció után az alapképzés akkreditációja következik az előttünk álló tanévben, tehát három alkalommal számíthatunk a minőség-ellenőrző bizottság látogatására. Erőnk feletti munka ez, de Isten és támogatóink segítségével reméljük, hogy sikerül elvégeznünk ezt.

Zárágondolatok

Köszönjük fenntartó egyházainknak, hogy mind anyagi, mind erkölcsi támogatásukkal teszik lehetővé intézetünk működését. Továbbra is szíves figyelmüket és jóindulatú támogatásukat kérjük.

Kérjük a konzul urat, hogy tolmácsolja köszönetünket Magyarország kormánya felé is, hogy lelkészképzőket a stratégiaiilag fontos nemzeti intézmények sorában kezeli és támogatja.

Isten áldását kérve intézetünkre, fenntartó egyházainkra, oktatóinkra, munkatársainkra és hallgatóinkra, a 2025–2026-os tanévet ezennel megnyitom.

Isten áldása legyen közös munkánkon!

Kovács Sándor rektor